

ПОЛИТИЧЕСКАТА НАУКА И БЪЛГАРСКОТО ОБЩЕСТВО

На 8 юли 1991 г. в редакцията на списание „Политически изследвания“ се състоя разговор за проблемите и перспективите на българската политическа наука. В него тогава взеха участие проф. дфн Димитър Иванов, проф. дфн Георги Карасимеонов, доц. дсн Огнян Минчев и доц. д-р Добрин Канев, главен редактор на списанието.

Позволяваме си днес да препечатаме без промени този разговор - най-малкото поради три причини. От една страна, той ни показва очебийно, че макар и в зародиша на своето институционално утвърждаване в България, политологията имаше свои представители, които добре осъзнаваха предизвикателствата и перспективите пред българската политическа наука. И от друга страна, че много от проблемите, по които те разсъждават тогава, имат и днес актуално значение.

Не на последно място, за по-младите ни колеги политолози ще е от интерес да знаят, че те не стъпват на голо поле и макар в коренно различна обстановка, първите български политолози им оставят едно наследство, на което те спокойно могат да стъпят и развиват по нататък.

От редколегията

Добрин Канев: Уважаеми колеги, вие добре знаете какво значимо място заема политологията като наука и като университетска дисциплина в развитите демократични страни. Във Федералната република например над 80000 студенти следват с първа специалност „Политология“, а само професурите наближават 300. В Англия над 1 100 преподаватели обучават в 70 университета и висши училища около 4 500 студенти - политолози. Могат да се приведат още много факти и доказателства, които разкриват потребността на демократичното общество от политическа наука, от изследване на политическите реалности, от научно обосноваване на политическите решения и действия.

А какво е положението в демократизираща се България? За никого не е тайна, че политическата наука в нашата страна все още прави първите си крачки и търси изява и обществено признание. Какви са причините за това? Те очевидно не са в науката като такава. Не може да се каже, че са

липсвали и учени, и преподаватели, особено в Академията на науките и в Софийския университет, които бяха готови на пионерски усилия в нейно име. Явно причините са били в самото общество, което не е изпитвало необходимост от такава наука или дори се е страхувало да я развива.

Може би трябва да тръгнем именно оттук, за да можем да очертаем сегашното състояние, проблемите и перспективите на българската политическа наука, за да намерим отговори на въпросите, има ли нужда сегашното българско общество от нея, в какви сфери тя се развива и би трябвало да се развива у нас.

Димитър Иванов: На мен ми се струва, че не просто обществото досега не е имало нужда от политическа наука, а тоталитарното общество, тоталитарната държава. Тоталитарният режим у нас нямаше нужда от политология и не я допускаше. Той се опитваше да представя всяка появила се политическа идея под формата на задължителната догматика на марксизма-ленинизма. Така се осъществяваше контролът върху научната проблематика. А по отношение на политическата сфера и на политическата дейност цели теми бяха табу. Когато ставаше въпрос за политически проблеми, те се свеждаха например до схоластичния проблем, дали социалистическото общество има „политическа структура” или „политическа организация”. А в тази структура се въртяха едни и същи елементи и, разбира се, централният ѝ елемент беше партията с нейната ръководна роля. Имаше дори докторски дисертации, които формално бихме могли да класифицираме в сферата на политическите науки, но те се свеждаха точно до тази проблематика, а разсъжденията им се изразяваха примерно във въпроса: „Що е политическа организация?”, а отговорът беше: „Политическа организация е организацията, която регулира политическите отношения.” Когато читателят се интересуваше да узнае какво представляват политическите отношения, той намираше съответния отговор: „Това са отношения, които се регулират от политическата организация.” Това жалко състояние на политическата наука, на политическите изследвания е документирано. Множество такива публикации сега събират праха по рафтовете на библиотеките и може да бъдат откривани от бъдещи историци на политологията. Това, разбира се, не означава, че както беше споменато, отделни творци не работеха сериозно по тази проблематика. Те се опитваха да пробиват догматиката и до голяма степен успяваха. Може да се каже, че в Софийския университет

политологията, политическите изследвания и преподаването на политически знания под една или друга форма си пробиха път в институционален вид през 1986 г. Така, че българската политология сега, когато тя отново се съвзема, реорганизира и институционализира не започва от нулата. За съжаление обаче, тя е твърде назад и се нуждае от специални грижи, от специално насърчаване, от специални усилия на хората. Надеждата е повече в по-младото поколение, което, вече необременено от това наследство, ще каже своята дума. Още повече, че политическият живот у нас се отприщи. Той е много интересен, много бурен, много интензивен и самият той вече дава храна на политическата наука. Самото общество рано или късно с развитието на политическия живот ще разбере, че има нужда от професионална експертиза, от висококвалифицирани кадри, подготвени в областта на политическата наука. Политическите сили ще се обърнат към политическите експерти и съм сигурен, че политологията има бъдеще в България.

Георги Карасимеонов: Бих искал да добавя към това, което се каза, че политологията е преди всичко рожба на съвременната демокрация и именно, и поради това, тя не беше търпяна в условията на тоталитарния режим. Тя е рожба на демокрацията в смисъл, че именно в условията на политически плурализъм, на действено гражданско общество политиката става обект на сериозни научни изследвания. От тях имат потребност обществото и управленският елит, институциите, които се занимават с управление, които са ангажирани с държавната и политическата власт. А ние добре знаем, че в условията на тоталитарния режим, където господстваше волунтаризмът, естествено нужда от подобна наука нямаше.

Искам да добавя още едно разсъждение по този повод. Действително в нашата страна, под влияние на развитието на политологията преди всичко в западните държави, а и в някои от т. нар. „социалистически държави”, особено Полша и Югославия, постиженията на тази наука достигаха до определена част от нашите учени, първоначално в социологията. По-късно политологията успя да се установи като самостоятелна дисциплина, която още в самото начало привлече вниманието на нашата общественост. Но аз съм напълно съгласен с Димитър Иванов, че истинското време на разцвет на тази наука идва едва след падането на тоталитарния режим, и то във време, когато демокрацията, а и политиките ще почувстват необходимостта от развитието на политологията.

Огнян Минчев: Съгласен съм с прежеговорившите. Струва ми се обаче, че трябва да се добавят следните неща. В условията на късния тоталитаризъм политологията се разгърна на един протополитологичен стадий. Тя се разгърна като определена форма на вътрешна критика на съществуващата идеологическа ортодоксия и подобно на множество други научни и художествени направления направи първите си крачки именно чрез афиширането на пълната вътрешна безсмисленост на господстващите идеологически постулати. Тук има обаче още един проблем, на който трябва да се обърне внимание — именно обстоятелството, че този протополитологичен стадий в развитието на нашата наука продължава и днес. Мъчителният характер на демократичния процес в България, липсата на възможност за бързо и адекватно преодоляване на тоталитарното наследство, от една страна, и, от друга страна, породената от него биполярност на обществото в определена степен допринасят и за свръхидеологизирането на политическите анализи в наше време. Политологията се еманципира като наука в една социална система, в която демокрацията е развита до такава степен, че политологът да може да разполага с независима обективна гледна точка. Именно от тази независима обективна гледна точка той може да подложи на анализ ветрилото от идейни и политически тенденции на своето време, на историята и, разбира се, на бъдещето. Струва ми се, че именно мъчителният характер на демократичния процес в България днес все още ни прави прекалено идеологически ангажирани. И това е естествено. А приключването на най-важните задачи на този демократичен процес в крайна сметка ще създаде обективните предпоставки за развитието на политологията като наука в същинския смисъл на думата, т. е. като обективно независимо социално поле на изследване и интерпретация на обществото.

От друга страна, процесът на недостатъчната разгърнатост на политологията като наука в България днес можем да изведем и от вътрешните закони на нейното собствено саморазвитие. Обстоятелството, че едва от десетина години можем да говорим за една относително еманципирана сфера на собствени политологични изследвания, води до това, че политологията като наука е доста синкретична. Днес ние всички все още сме политолози. Но когато кажем на своите колеги от страни с по-дълга политологична традиция, че сме политолози, те ни задават въпроса, какви по-точно: специалисти по процес на управление, или, както

се нарича, process of government, по политическа социология, по strategic studies и т. н. С други думи, ние все още сме твърде синкретични, неспециализирани. Това е процес на вътрешно развитие, който ни предстои и който трябва да бъде изнесен преимуществено именно от хората, които започнаха да се занимават с политология у нас. Това е най-важната задача, която те трябва отгук нататък да осъществят. От една такава гледна точка бих искал да поставя като въпрос необходимостта от спешно развитие на такива сфери на политологичен анализ като балканистиката като теоретична дисциплина, източноевропейски изследвания, стратегически изследвания. Това са проблеми, които стоят пред политологията не само като вътрешни проблеми на саморазвитието, но и като (извинявам се за щампата) много съществена социална поръчка пред развитието на политологията, тъй като ние като учени бихме могли, а и сме задължени да направим всичко възможно за преодоляването на провинциализма в нашето обществено мнение, в нашето социално мислене като общество. Именно тези направления на съвременната политическа наука в най-голяма степен разширяват хоризонтите. Бих искал да приключа с едно добро чувство. Вчера завърши първият випуск от специалността „Политология” в Софийския университет. Най-важното, което би могло да се каже за това е, че аз лично видях хора, които имат вече специфично политологично мислене. Всеки един от нас е дошъл в политологията от социологията, от правото, от философията или отнякъде другаде. Вече има хора с квалификация „политолози”, които имат специфично политологично мислене, което има особено голяма значимост.

Добрин Канев: Всичко това е така. Но бих добавил още нещо. Всички сме на едно мнение, че адекватната политическа среда за развитие на политологията е демокрацията. В този смисъл бихме могли да кажем, че политологията е наука в демокрацията. Но също така от особена важност е да се подчертае, че тя е и наука за демокрацията. Тя е призвана да създава нормативни основи за стабилна парламентарна демокрация. Тя носи отговорност за жизнеността и бъдещето на демокрацията. Тя изяснява начините за изграждане и функциониране на демократичните институции и демократичните процедури. Тя трябва да създаде предпоставки за невъзможността за връщане към стари или за утвърждаване на нови тоталитарни или авторитарни варианти. При това и тук, наред със своите научни, изследователски, практикоприложни, експертни и консултантски

задачи, политическата наука има и образователни задачи. Тя трябва да даде своя решаващ дял за формирането на знания за демокрацията, демократични навици и култура в българското общество. Струва ми се, че през следващите години тази функция на политическата наука ще е от особено голямо значение.

Бих искал да кажа няколко думи и за някои опасности, които дебнат политологията поне на сегашния етап на развитие на нашето общество. Политологията създава демократична култура, но тя е твърде зависима от нейното наличие в страната. Фактът, че у нас това равнище не е особено високо, крие своите опасности и за политическата наука. От една страна, тя не може да проникне дълбоко в обществото. От друга страна, тя често не е възприемана достатъчно сериозно и от политическия елит, значителна част от представителите на който са склонни да считат, че знаят всичко по-добре, че няма нужда от специализирано знание.

Дефицитът от политологични знания ражда и други феномени. Политици, общественици, публицисти без необходимата научна квалификация, но с бърза реакция активно започнаха да разясняват политологични проблеми по всички възможни канали. Или пък не е рядко и явлението, когато някои ерозиран обществени науки и техни представители, без да правят и опити за преквалификация и разширяване на своята компетентност и в областта на политологията, търсят най-лесното спасение — смяната на етикета, което може да роди за един миг цяла армия „политолози“.

Разбира се, има и много други проблеми. Бих искал обаче да не пропуснем един наглед елементарен, но ключов въпрос. Какво всъщност представлява политическата наука? Какво можем да кажем за нейния предмет — политиката? Един от известните английски учени и изследователи политолози Маккензи казваше, че ние всъщност не знаем какво е това политика, а само виждаме, че тя се случва. От друга страна, и в класическата, и в модерната политическа литература съществуват множество определения на този феномен. Достатъчно е само да споменем имената на Аристотел и Макиавели. И така, бихме ли могли да очертаем с какво се занимава съвременната политическа наука?

Димитър Иванов: Съвременната политическа наука естествено се занимава с политиката. И от разбирането за политиката зависи и разбирането за самата политическа наука. А тъй като политиката е много

широка и много важна сфера на обществената дейност, то естествено и политическата наука е твърде разклонена, комплексна наука. Дори би било по-точно да се говори за политически науки. Както д-р Минчев каза, у нас политологията е все още синкретична наука и ако ние кажем на един англичанин, че сме политолози, че се занимаваме с политология, той няма да ни разбере. Но ако кажем, че се занимаваме с политическа наука или с политически науки, тогава всичко ще бъде наред. Разбира се, вече се очертава една научна традиция на научни дисциплини, на отделни науки в политологията. И тук основната дихотомия теория — история не може да бъде пренебрегната и науката за политиката обхваща основно два главни клона — теорията и историята на политиката. Така че политическа теория се изследва навсякъде, политическа теория се преподава навсякъде в световните университети. Спорът е обаче какви проблеми да се включват в нея. Естествено тя се занимава със системата от основни категории на политиката, сред които, по мое мнение, основна категория е категорията власт и свързаните с нея понятия господство, сила, суверенитет и т. н.

От общото теоретично равнище, разбира се, трябва и да се минава на по-ниско и на средно равнище. Става въпрос политиката да се разглежда не само като особена човешка дейност, но и като дейност, която е институционализирана, която се осъществява посредством дейността на специални обществени институции. Следователно налице е политически процес, свързан с осъществяването, провеждането на политиката, борбата, запазването, легитимирането на властта и т. н. Не на последно място са емпиричните политически изследвания и др.

В развитието на българската политическа наука можем да ползваме опита на напредналите страни. Той е добре отразен в научните списания, в книгите, в програмите на световните университети. Разбира се, идеално би било, ако от първия ден на нашето преподаване по политология бихме могли да приложим схемата на най-напредналите страни. Всичко обаче зависи от подготовката, от националните традиции, от възможностите ни да намерим кадри. Така че този процес на доближаване до равнището на световната наука ще трае все пак известно време. А и едва ли, например, е необходимо да копираме непременно програмата на някои от водещите университети. Знаем как доскоро копирахме програмите на Московския университет, който смятахме за водещ.

Струва ми се, че основен дял и особена ценност на българската

политическа наука ще бъдат, както тук беше казано, изследванията на Съветския съюз и Източна Европа. Тук ние бихме могли да кажем много на нашите западни колеги, нещо ново за тях. Същото се отнася и за самото изследване на българския политически живот. Не е случаен фактът, че едно от първите звена по политически изследвания, което беше създадено в България, е Лабораторията за изследване на политическото поведение на българина. Наистина това едва ли не националистическо название бе дадено в съзвучие с конюнктурния идеологически момент тогава, но наименованието няма значение. Важното е, че тя успя да проведе редица емпирични изследвания, както и исторически изследвания на политическия живот през Възраждането и на някои периоди от буржоазна България. Това е все пак натрупан опит, който е добра основа за провеждането на съвременни емпирични политически изследвания. Изучаването на българската национална култура, на ценностите, на традициите, на обичаите, на нагласите на съзнанието на българския народ е от особена важност. Същото се отнася и за изследването на политическото съзнание, на политическата култура на българина, която, на каквото и ниско равнище да се намира, е все пак известен тип политическа култура. Ние я наследяваме и за нейното усъвършенстване трябва да работим всички заедно.

Георги Карасимеонов: Безспорно е, че за политиката има множество определения, а това означава, че за предмета на политологията и до ден днешен се водят сериозни дискусии и спорове. Липсата на единно мнение по този въпрос се потвърждава и от дискусиите на последните конгреси на Световната асоциация по политически науки. Това е на първо място, резултат от обстоятелството, че политиката е изключително динамична, бързопроменяща се сфера на изследване, че тя обхваща множество фактори. Някои от теоретичите я разглеждат разширително, други я третираат в по-тесен смисъл. На второ място, то се дължи на обстоятелството, че в политологията се срещат различни традиции. Най-общо казано, тя произлиза от два основни клона. Единият е социологията, от където се разви социологията на политиката. Това е англо-американската традиция. Другият е правото, и по-специално теорията на държавата. Това направление е силно развито в Германия и някои други западноевропейски държави. В този смисъл политологията за определени учени и направления се занимава главно с взаимовръзката на гражданското общество с държавните институции, докато представителите на другото направление наблюдават

преди всичко на институционалния подход, на анализа на държавната власт и т. н. Това са само някои от примерите, които показват, че политологията е широка и същевременно твърде динамично развиваща се наука с все още неопределен предмет. Тя е същевременно междудисциплинарна наука. В нея се отразяват постиженията не само на такива дисциплини като правото, социологията, но и психологията, теорията на културата, кибернетиката и т. н.

Към казаното дотук бих добавил, че политиката и съответно политологията като научно направление обхваща три основни сфери на политическия живот. От една страна, това е политиката като ред, като определена сграда от институции, които си взаимодействат за поддържане кохезията на обществото, за осигуряване на неговото нормално функциониране. На второ място, политическият живот може да се разглежда като процес, като механизъм, който трябва да създава определена стабилност в обществото, да осигурява преодоляване на конфликтите в него. И на трето място, политиката може да се разглежда в тесния смисъл като определен вид дейност, което англичаните наричат *policy*, дейност на съответни институции, овластени в различни области (вътрешна, външна политика, военна политика, културна политика). Така че в рамките на тези три основни направления политологията е призвана да разработва съответни категории, понятия, да изследва различни аспекти на политическия живот.

Огнян Минчев: Достатъчно изчерпателно се говори дотук за вътрешната диференциация на политологията като научна сфера. Аз бих искал да обърна внимание само върху следното. На практика всички тези вътрешни структурни разделения, които бяха очертани дотук, ни дават възможност да изведем аналитично две равнища на диференциране на политологията. Първото равнище е от гледна точка на самата политика като обект на изследване. Тук може да се търси диференциация на политическия процес по региони, на национално равнище и в глобален план. Така могат да се степенуват нещата в рамките на международния политически процес, на неговия глобален или локален характер и т. н. Бяха споменати множество разделения именно от такъв принципен, обективен характер. От друга страна обаче, ние би трябвало да изведем едно собствено предметно равнище на диференциация на политологията като научна сфера, а именно диференциация на базата на интегративните схеми и методологиите, които

се прилагат в изследването на политическите явления. Тук например би трябвало да припомним, че в рамките на различните методологически модели едни и същи политически процеси получават твърде различни, понякога нямащи много допирни точки интерпретации. Достатъчно е да споменем примерно интерпретациите в рамките на бихейвиоризма и на институционализма като две направления. В рамките на тези интерпретационни модели бих искал да подчертая още веднъж това, което и доц. Карасимеонов отбеляза, а именно обстоятелството, че политологията е една вътрешно хетерогенна област, която няма свой единен предмет. Тя е интердисциплинарна теория, която, като включва както философията на властта, така и конкретни приложни теории, свързани с психологията на политиката и т. н., представлява форма на интеграция на методи от почти всички обществени науки.

Добрин Канев: От досегашния разговор можем да заключим, че няма едно ясно завършено определение на това, какво е политика като основен предмет на политическата наука. Има различни виждания за политика и ние би трябвало да преодолеем нагласата да търсим еднозначни и „завършени“ дефиниции. Струва ми се, че бихме могли да възприемем това, което доц. Карасимеонов изложи, а именно политиката в нейните три основни измерения: политиката като институции, като структури; политиката като процес и политиката като дейност за реализиране на политически цели. Това, което се нарича *polity*, *politics*, *policy*.

Бих искал да се спра и на въпроса, застъпен тук от вас, за политологията като интердисциплинарна наука. Това е един доста спорен въпрос, който разпалва духовете на национални и международни политологически конгреси. Причината е в съществуването на латентна опасност да се лиши политическата наука от собствен предмет на изследване, а с това и от правото ѝ да бъде такава; на опасност тя да се разпадне или разпъне между различните обществени науки, всяка от които си има свой малко или много определен предмет на изследване. Това от една страна. От друга страна, редица представители на съседни обществени науки обвиняват политическата наука, че тя възприема научните методи от тях и се представя едва ли не за „царица“ на всички науки, която обединява всичко най-добро от тези науки и застава над тях. Както дори се изрази един учен, тя „скубе техните пера и се закичва с тях“. Това, разбира се, е спорен проблем, но той поне ни дава повод да обърнем малко повече внимание

в нашия разговор по-конкретно на взаимоотношенията на политическата наука със съседните ѝ науки — социологията, социалната психология, правото, историята, философията. Ние знаем, че има клонове на науката, които наричат себе си политическа социология, политическа психология, политическа философия. Знаем тесните връзки, а оттам и споровете между политическата наука и историята и т. н. Какво е вашето мнение по този въпрос?

Огнян Минчев: Бих искал да защитя твърдението, че политологията поне на този етап от своето конституиране и развитие е “най-интердисциплинарна” теория. Може би в близкото и по-далечно бъдеще тя ще се обособи с някаква своя предметна област. Засега, поне в рамките на своята собствена компетентност, аз не виждам основание за обособяване на „повече” или „по-малко политологични” дисциплини. Едва ли можем да считаме политическата психология или политическата социология за периферни политологически дисциплини, а институционалният анализ за собствено политологична дисциплина. В една или друга степен политологията се конституира през XX век именно като пресечна точка на методите на различни науки. И поради това, ако съществува някакво доктринално ядро или някакъв методологически център в политологията, аз наистина бих се спрял на теориите на плурализма, които изхождат от американската политологична традиция като някаква наистина пресечна точка, доктринална сърцевина на политологията като наука. Същевременно съм убеден, че политологията (не случайно другото ѝ име е политически науки) представлява определени интерпретативни схеми, които идват като методи от други науки и които се преобразуват с оглед на изследването на политическите явления. Те се пресичат именно върху обекта, който наричаме политика или сфера на упражняването на политическата власт.

Димитър Иванов: Политическата власт е точно терминът, изказан току-що от д-р Минчев, който според мен изразява същността на явлението. Никоя друга наука няма и не може да има такива основания да изучава политическата власт, политическите отношения свързани с властта. Следователно това е нейната сфера и тук тя е защитена в смисъла, за който пледира ст. н. с. Добрин Канев. Аз съм съгласен с него, че не просто от патриотични съображения трябва да защитаваме своята наука, а защото тя наистина в такъв начален период на своето развитие у нас действително се нуждае от защита, за да не наложат претенции върху нея други науки.

Разбира се, предметното разграничение на науките винаги е много тънко поради самата интеграция на съвременната наука и доколкото изучава социалните отношения изобщо и отношенията на социалните групи. Например социологията би пледирала, че политиката, и по-специално политическата социология, е нейна сфера. Когато социологията разглежда отношенията на социалните групи само като общогрупови отношения или като отношения индивид — група, индивид — общество или група — общество, тогава тя “плува в собствени води”. Но ако тези отношения трябва да се специфицират като отношения на власт, и то на власт, която засяга отношенията между големи социални групи и което отношение е опосредствано между тези групи чрез отношението им към държавата, тогава вече е налице собствения терен на политическата наука. Вярно е, че всяка една личност си има свои психологически характеристики, например характеристиките на авторитарната личност. И ако една личност си остане авторитарна в своя семеен кръг, естествено е психологията да се занимава с нея. Но ако това са качества на личност, която е вече политически лидер, която изразява някакъв групов или всеобщ интерес, която води след себе си политическа партия или движение или пък оглавява държавна институция, тогава специфичните за тази личност характеристики, вкл. и психологически, бих класифицирал вече в рамките на политическата психология като пресечна точка между психологията и политическата наука, но с ударение именно на политическата психология. Така че политологията има свой собствен предмет, без да се отричат интеграционните ѝ връзки, преплитането ѝ с предметните области на други науки.

Огнян Минчев: И още нещо. За да съществува определена диференцирана предметна област, тя трябва действително да отразява определена диференцирана обществена реалност. Не е никак случаен фактът, че социологията се превърна в предметна област едва тогава, когато на мястото на повече или по-малко синкретичното традиционно общество се появи диференцираната индустриална цивилизация. Може би процесът на вътрешно диференциране и изграждане на предметната област на политологията се развива с реалния процес на политическа диференциация, на създаването на многобройни автономни взаимодействащи си политически субекти. От тази гледна точка конституирането на политологията като предметна област е в тясна зависимост от конституирането на демокрацията като политическа

система.

Добрин Канев: Естествено ние няма да завършим дискусиите по тези въпроси. Това са дискусии, които съпровождат политическата наука от нейното раждане и непрекъснато до днес. Все пак бих искал вече да върнем нашия разговор към неговото начало, към политическите реалности, които в последна сметка са и предмет на политическата наука, и по-специално към политическите реалности, в които живеем днес. Нека да ги погледнем през призмата на перспективите на политическата наука и да се обърнем към проблема „политическа наука и политическа практика“. Това също би ни дало възможност да потърсим отговор на въпроса, защо е необходима политическата наука в днешна и в утрешна България.

Георги Карасимеонов: Известни класици на изследванията на политическия живот са подчертавали още в древността, че политиката е наука и изкуство. И това не е напразно. Всяка политическа дейност изисква изключително добро познаване не само на реалността, в която тя се осъществява. Тя изисква ясно очертани цели, ясно очертани подходи. Това важи с особена сила за реализиране на определена стратегия на политическа партия, на определена държава или на определена коалиция от държави в условията на демокрацията. В този смисъл бих отговорил на въпроса, поставен от Добрин Канев за политическата наука и българската действителност, че ние в момента изживяваме период не само на раждането на истинската политика, не само на истинската демокрация, но ние наблюдаваме и раждането на професионализма в политиката. Това е за мен един важен, но също така и болен въпрос на нашата действителност. Личните ми наблюдения от изминалите месеци на възраждане на политическия живот на демократичните институции свидетелстват за едно сериозно подценяване на този въпрос. Разбира се, това от една страна, е последица и на волунтаризма, неграмотността, безкултурността, с които се осъществяваше политиката в миналото при тоталитаризма. Ние виждаме до какви резултати ни доведе тя. Но, от друга страна, това е и следствие от подценяването на необходимостта от научни основи в политиката, от все още твърде слабото влияние именно на политологията върху политиците, които в момента съграждат нашата демокрация, които първи влязоха в демократичните политически институции. Това се отнася и за дейността на парламента, който е в центъра на нашето обществено внимание. Там често наблюдаваме неудържимо желание да се участва в политическия процес

без необходимата подготовка. Този политически инфантилизъм няма потребност от експертната оценка. Той не осъзнава необходимостта от професионално участие в създаването, приемането и след това реализацията на законите на тази страна. Мога да посоча множество примери за липса на елементарен професионализъм, елементарно професионално отношение и разбиране за ролята и значението на политиката. Завършвам с това, че именно политологията е призвана да създаде професионално отношение, професионална култура и професионализъм във всички политически институции, сред политически дейци и политически партии в нашата страна, без което ние не бихме могли да осъществяваме съвременна, адаптирана към интересите на нашата страна и нашия народ политическа стратегия.

Димитър Иванов: За това, че политици и политолози досега не са си подали ръка, не бих искал да виня само политиците. Изглежда разстоянието трябва да бъде извървяно едновременно. Може би така, както сега се създават новите политици на България, в момента израстват и новите политолози. Но тази среща непременно трябва да се състои. Смятам, че желание и от двете страни скоро ще бъде проявено и политическият живот ще наложи тази среща. Иска ми се да мисля, че няма да е далече времето, когато българските политици ще имат до себе си за помощници и съветници политолози като български Кисинджър, като български Бжежински. Но както сериозните политици не могат да минат без политолозите, така и сериозните политолози няма да могат да минат без подкрепата, помощта и полето за действие, които могат да им предложат политиците. Но ако искаме тази среща да стане по-скоро, влиянието на политологията в българското общество трябва да започне отсега. При това още от нейното умело дозиране и внимателно преподаване в училище, и то още в първите класове. Защото всеки гражданин на България, който принадлежи на различни социални групи, който е свързан с различни социални връзки с другите, трябва да умее да общува с тях, да умее да влиза в конфликти, да отстоява интересите си, но и същевременно да разрешава тези конфликти, да се научи да се споразумява, да стига до консенсус.

Огнян Минчев: С нетърпение би могло да очакваме скорошната среща между политици и политолози. Засега обаче, докато тази среща не се е състояла, бих искал да кажа следното. В момента българската политика се намира все още на своя идеологически стадий на развитие.

Противопоставят се идеологии, противопоставят се ценностни схеми и все още не съществува и не може да съществува елемент на прагматизиран политически диалог и противопоставяне. Докато политиката не слезе от идеологическо на прагматично равнище, политологът има малко работа сред политиците като политолог. Той може би има работа като идеолог. Но въпреки това на мен ми се струва, че политологът има много важна мисия и в момента, когато политиката продължава да бъде идеологическа политика. Това е именно мисията да утвърждава в обществото ценностите на плуралистичната култура, ценностите на многообразието, да разрушава черно-белите митове. Ако политологът успее да подготви обществената реалност за един действителен бъдещ плурализъм чрез едно подобно ценностно плурализиране на социалните среди, върху които той оказва въздействие, струва ми се, че това няма да бъде само малка негова победа.

